

**Pani
Anna Wójcik
Dyrektor
Publicznego Ośrodka
Adopcyjno-Opiekuńczego
w Sosnowcu**

LKA-4101-12-02/2011/P/11/092

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

Na podstawie art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli¹, Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Katowicach przeprowadziła kontrolę w Publicznym Ośrodku Adopcyjno-Opiekuńczym² w Sosnowcu w zakresie jego funkcjonowania oraz współdziałania z innymi instytucjami na rzecz powrotu dzieci do wychowania w rodzinie.

W związku z kontrolą, której wyniki przedstawione zostały w protokole kontroli podpisanym w dniu 1 lipca 2011 r., Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 60 ustawy o NIK, przekazuje Pani Dyrektor niniejsze wystąpienie pokontrolne.

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie działania Ośrodka w zakresie spraw objętych kontrolą, pomimo stwierdzonych uchybień.

Powyzszą ocenę uzasadniają następujące oceny cząstkowe i ustalenia kontroli:

I. NIK pozytywnie ocenia organizację pracy Ośrodka.

1. Obsada kadrowa oraz postanowienia statutu i struktura organizacyjna (zgodna z regulaminem organizacyjnym) zapewniały realizację zadań określonych w art. 82 i 83 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej³ oraz w § 4 rozporządzenia Ministra Polityki Społecznej z dnia 30 września 2005 r. w sprawie ośrodków adopcyjno-opiekuńczych⁴ (zwanego dalej „rozporządzeniem MPS”).

¹ Dz. U. z 2007 r. Nr 231, poz. 1701 ze zm., zwanej dalej „ustawą o NIK”.

² Zwanym dalej „Ośrodkiem”.

³ Dz. U. z 2009 r. Nr 175, poz. 1362 ze zm.

⁴ Dz. U. Nr 205, poz. 1701, ze zm.

W Ośrodku prowadzono wymaganą dokumentację dotyczącą: osób zgłaszających gotowość przysposobienia dziecka i kandydatów na rodziny zastępcze, dzieci zakwalifikowanych do przysposobienia, udzielanej pomocy psychologicznej i pedagogicznej oraz szkoleń.

NIK zwraca uwagę, że pomimo obowiązku wynikającego z § 2 ust. 1 ww. rozporządzenia, nie sporządzono planu pracy na 2010 r., z powodu braku czasu, zdaniem Dyrektora Ośrodka, w związku z reorganizacją Centrum Opiekuńczo-Wychowawczego Pomocy Dziecku i Rodzinie, w tym utworzenia Ośrodka jako samodzielnej jednostki w listopadzie 2009 r.

Dyrektor i merytoryczni pracownicy Ośrodka ukończyli studia wyższe na kierunkach: pedagogika, psychologia i socjologia. Poza psychologiem⁵, pozostałe osoby posiadały również wymagany staż pracy. Spełniały zatem wymagania określone w § 2 i § 3 rozporządzenia Ministra Polityki Społecznej z dnia 6 października 2004 r.⁶.

Psychologa bez rocznego stażu pracy w instytucjach, których zakres działania obejmuje opiekę nad dzieckiem lub pracę z rodziną, zatrudniono z powodu braku innych kandydatów.

Ośrodek dysponował, stosownie do § 4 ww. rozporządzenia, dwoma niezależnymi pomieszczeniami (do prowadzenia terapii rodzinnej oraz do spotkań z osobami zgłaszającymi gotowość przysposobienia dziecka), gwarantującymi dyskrecję osobom z nich korzystającym.

2. W ramach realizacji zadań, wynikających z § 4 rozporządzeniem MPS w latach 2008-2011 (I półrocze), zgromadzono informacje o 3 545 dzieciach, które mogły być przysposobione lub umieszczone w rodzinie zastępczej. Przeprowadzono łącznie 391 badań pedagogicznych, 311 psychologicznych i 219 wywiadów środowiskowych, dotyczących rodzin zgłaszających chęć przysposobienia dziecka i kandydatów na rodziny zastępcze. Dla kandydatów na rodziny zastępcze i adopcyjne zorganizowano łącznie 251 szkoleń, a dla 204 rodzin wydano zaświadczenia kwalifikacyjne potwierdzające ukończenie tych szkoleń. W ramach współpracy z sądami opiekuńczymi, Ośrodek wydał 266 opinii dotyczących umieszczania dzieci w rodzinach przysposabiających lub zastępczych.

⁵ W okresie zatrudnienia w Ośrodku od 2009 r. do czasu nin. kontroli, psycholog automatycznie uzyskał wymagany roczny staż pracy.

⁶ Rozporządzenie w sprawie podmiotów uprawnionych do zakładania i prowadzenia niepublicznych ośrodków adopcyjno-opiekuńczych oraz stażu pracy i kwalifikacji wymaganych od osób zatrudnionych w publicznych i niepublicznych ośrodkach adopcyjno-opiekuńczych, a także warunków lokalowych, jakimi powinny dysponować te ośrodki (Dz. U. Nr 226, poz. 2293).

Na podkreślenie zasługuje działalność edukacyjna i upowszechniająca tworzenia rodzin adopcyjnych, zastępczych oraz placówek rodzinnych. Na stronie internetowej zamieszczono m.in. informacje o rodzinnych formach opieki nad dziećmi, rozpowszechniano broszury, ulotki i plakaty propagujące zastępcze formy rodzicielstwa, organizowano imprezy plenerowe dla rodzin adopcyjnych i zastępczych oraz mieszkańców Sosnowca. Ponadto, problem oczekiwania dzieci na rodziny prezentowano przez okres 2 miesięcy na megaeckranie w centrum Sosnowca oraz udzielano w tym zakresie wywiadów w rozgłośni radiowej Radio ESKA i pilotowano nagranie profesjonalnego filmu (wyemitowanego przez TVP-3 i Ekspres Reporterów na antenie TVP-2). Ośrodek zainicjował i koordynował także nagranie spotu reklamowego dotyczącego ww. tematu, emitowanego w kinach na terenie Sosnowca.

Tym niemniej, pomimo prowadzonej działalności edukacyjnej i upowszechniającej tworzenie rodzinnych form opieki nad dziećmi, w Sosnowcu funkcjonowała tylko jedna rodzina zastępcza (w 2010 r.), a placówki rodzinne w ogóle nie powstały.

Zdaniem Dyrektora Ośrodka, przyczyną tego może być specyfika dużej aglomeracji miejskiej i małej identyfikacji mieszkańców z problemami społecznymi.

II. NIK pozytywnie ocenia tryb postępowania przy kwalifikowaniu dzieci do przysposobienia.

Jak wynika z analizy dokumentacji dotyczącej 60 dzieci, spośród 435 zgłoszonych do zakwalifikowania do przysposobienia, tryb postępowania pracowników Ośrodka był zgodny z wymogami § 8 rozporządzenia MPS. Proces kwalifikowania dzieci obejmował: ustalenie jego sytuacji prawnej, dokonanie przez psychologa oceny stopnia możliwości nawiązania przez dziecko więzi emocjonalnej w nowej rodzinie (z uwzględnieniem potrzeb dziecka w kontekście prawidłowego doboru rodziny) oraz sporządzenie diagnozy psychologicznej i pedagogicznej, jak również zgromadzenie informacji o stanie zdrowia dziecka. Kwalifikowania dokonywano przy współpracy z placówkami opiekuńczo-wychowawczymi, zakładami opieki zdrowotnej i jednostkami pomocy społecznej.

Przestrzegano również terminów, związanych z podejmowanymi działaniami na rzecz przysposobienia dzieci, określonych w § 10, § 13 i § 14 rozporządzenia MPS. W terminie do 7 dni umieszczono w Wojewódzkim Banku Danych (zwanym dalej „WBD”) informacje o:

- niepozyskaniu w ciągu miesiąca - od czasu zakwalifikowania dziecka do przysposobienia - odpowiedniej rodziny adopcyjnej,
- fakcie przeprowadzenia adopcji - po uprawomocnieniu się postanowienia sądu - dzieci uprzednio zgłoszonych do WBD,
- rodzinach zgłaszających gotowość przysposobienia dziecka lub zakwalifikowanych do pełnienia funkcji rodziny zastępczej, z zachowaniem wymaganego trybu.

III. NIK nie wnosi zastrzeżeń do działalności Ośrodka na rzecz zapewnienia dziecku wychowania w rodzinie naturalnej, a w uzasadnionych przypadkach umieszczenia w rodzinie przysposabiającej lub zastępczej.

1. W ramach współpracy z rodzinami naturalnymi, adopcyjnymi i zastępczymi, o której mowa w § 7 rozporządzenia MPS, Ośrodek udzielał porad opiekuńczych i związanych z problemami wychowawczymi oraz dotyczącymi prawa rodzinnego. Z poradnictwa tego, w okresie objętym kontrolą, skorzystały 64 rodziny. O pomoc w rozwiązywaniu problemów wychowawczych i opiekuńczych zwróciło się do Ośrodka 175 rodzin naturalnych. Pomoc dla tych rodzin realizowano w formie zajęć w „Szkole dla rodziców”, warsztatów profilaktyczno-edukacyjnych, w których uczestniczyły również dzieci. Stosownie do sytuacji, pomocy psychologicznej i pedagogicznej udzielali merytoryczni pracownicy Ośrodka. W zależności od potrzeb pomoc tę realizowano w okresie od 6 miesięcy do 3 lat. W przypadku 34 rodzin współpracę realizowano w miejscu zamieszkania poszczególnych rodzin.

Podejmowano również współpracę (w zakresie pomocy psychologicznej i poradnictwa prawnego) z rodzinami, które zgłosiły zamiar zrzeczenia się praw rodzicielskich jeszcze przed urodzeniem dziecka. W wyniku udzielonej pomocy, m.in. dwie, z 18 ciężarnych kobiet, odstąpiły od zamiaru zrzeczenia się praw do dziecka.

2. W procesie adopcji dzieci Ośrodek współdziałał z placówkami opiekuńczo-wychowawczymi. Z analizy dokumentacji 31 przysposobionych dzieci wynika, że w czasie planowanych adopcji pracownicy Ośrodka informowali placówki, w których dzieci przebywały, o dokonanym doborze rodziny oraz z pracownikami tych placówek uczestniczyli w pierwszych kontaktach dzieci z kandydatami na rodziców adopcyjnych.

W okresie objętym kontrolą gotowość przysposobienia dziecka zgłosiło 416 rodzin, a 73 wyraziło chęć przyjęcia dziecka do rodziny zastępczej, z których Ośrodek zakwalifikował 171 rodzin adopcyjnych i 33 rodziny zastępcze. Natomiast

z zakwalifikowanych do przysposobienia 435 dzieci zaadoptowano tylko 191, natomiast jedynie jedno dziecko, z 24 zakwalifikowanych do rodziny zastępczej, zostało w niej umieszczone.

Problem w doborze rodzin adopcyjnych i zastępczych, w opinii Dyrektora Ośrodka, stanowią m.in. wiek dzieci i ich stan zdrowia. Niedobór rodzin adopcyjnych dotyczy dzieci starszych (w wieku szkolnym), chorych lub z dysfunkcjami rozwojowymi i emocjonalnymi. Kandydaci na rodziców adopcyjnych są zainteresowani przysposobieniem dziecka zdrowego w wieku niemowlęcym lub ewentualnie sześciolatniego.

IV. NIK nie wnosi zastrzeżeń do poziomu finansowania Ośrodka w okresie objętym kontrolą. Wprawdzie w projektach uchwał budżetowych Miasta na lata 2008–2010 przyjęto kwoty wydatków mniejsze niż potrzeby zgłoszone przez Ośrodek, to jednak zwiększenia planu wydatków dokonywane w ciągu roku, na wnioski dyrektora Ośrodka, zabezpieczyły sfinansowanie kosztów funkcjonowania Ośrodka.

Wydatki Ośrodka wynosiły 846,6 tys. zł w 2008 r., 940,9 tys. zł w 2009 r. oraz 1 043,5 tys. zł w 2010 r., co w stosunku do planu po zmianach stanowiło odpowiednio 95,9%, 99,8% i 99,4%.

Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Katowicach, na podstawie art. 62 ust. 1 ustawy o NIK, oczekuje przedstawienia przez Panią Dyrektora, w terminie 15 dni od daty otrzymania niniejszego wystąpienia pokontrolnego, informacji o sposobie wykorzystania uwag.

Zgodnie z treścią art. 61 ust. 1 ustawy o NIK, w terminie 7 dni od daty otrzymania niniejszego wystąpienia pokontrolnego, przysługuje Pani prawo zgłoszenia na piśmie do Dyrektora Delegatury NIK w Katowicach umotywowanych zastrzeżeń w sprawie ocen i uwag zawartych w tym wystąpieniu.

W razie zgłoszenia zastrzeżeń, zgodnie z art. 62 ust. 2 ustawy o NIK, termin nadesłania informacji, o którym mowa wyżej, liczy się od dnia otrzymania ostatecznej uchwały właściwej komisji NIK.